

Soten ja pelastustoimen uudistus ja kaupungit

Suomen kaupunginsihteerien yhdistyksen opinto- ja neuvottelupäivät Lappeenrannassa 25.-26.11.2021

arto.sulonen@kuntaliitto.fi

Lähtökohtia (1)

- **Kaupungit, etenkin suuremmat, ovat olleet erittäin kriittisiä**
- **Soten ja pelastustoimen tehtävät siirtyvät hyvinvointialueelle 1.1.2023, tämän kanssa on elettävä**
- **Uudistukseen liittyvästä (poliittisesta) edunvalvonnasta siirryttävä uudistuksen toimeenpanoon asukkaiden palvelut mahdollisimman hyvin turvaten (yhteiset asukkaat)**
- **Kaupungit eivät ole veljiä keskenään (vrt. Helsinki-Kaskinen)**
- **Hyvinvointialueet eivät ole siskoja keskenään (vrt. Länsi-Uusimaa-Kainuu)**

Toiminnalliset muutokset

- **Kaupunkien rooli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja pelastustoimessa supistuu, jäljelle jäävät:**
 - **hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen**
 - **erilaiset ”rajapintakysymykset”**
 - **hyvinvointialueiden ja kuntien neuvottelut (vähintään valtuustokausittain)**
 - **lakisääteinen työterveyshuolto**
 - **palveluiden järjestäminen yleisen toimialan pohjalta ?**
- **Kaupunkien edunvalvonta suhteessa hyvinvointialueisiin**
 - **mm. palveluverkko**
- **Edunvalvonnan edellytykset eri kaupungeissa vaihtelevat suuresti**
 - **mm . aluevaltuustoon eri kaupungeista valittavat valtuutetut**

Taloudelliset muutokset (1)

- **Tulo- ja menorakenne muuttuu kunnissa radikaalisti**
- **Veroprosentin tasasuuruinen leikkaus (12-13 prosenttiyksikköä)**
 - leikkauksen suhteuttaminen siirtyviin menoihin ei ollut mahdollista
- **Valtionosuuksien ja verotulojen välinen suhde muuttuu (kuntien tulorakenne tasapäistyy)**
 - verotulojen kasvuun nojautuvien kuntien investointikyky jatkossa?
 - elinvoima?
 - vaikutus itsehallintoon?
 - asukasmäärän kasvun huomioiminen valtionosuuksissa (vain 1 %, n. 30 milj. euroa)
- **Valtionosuuden suhteellinen osuus käyttötuloista (suuruusluokkatasolla)**
 - Espoo 9→37 %
 - Helsinki 9→21 %
 - Kauniainen 3 → 50 %
- **Valtionosuus tulonlähteenä toimii eri tavalla kuin verotulot (enemmän politiikan kohteena, verotulojen menetyksiä kompensoivat järjestelmät eivät kasva)**

Taloudelliset muutokset (2)

- **Kuntien rahoitusasema, suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa (teoreettinen ongelma ?)**
- **Tasausjärjestelmät ja siirtymäkauden järjestelyt**
 - yli 100 000 asukkaan kunnissa talouden tasapaino (vuosikate/poistot) heikkenee laskelmien mukaan hieman
 - verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasaukset pienenevät kunnissa, joissa valtionosuuksiin tehdään tasausvähennys
- **Tulonsiirrot valtion ja kuntien välillä valtavat (yli 20 mrd. euroa)**
- **Alueelliset tulonsiirrot hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmässä suuret**

Taloudelliset muutokset (3)

- **Kuntien valtionosuuspotti pienenee huomattavasti (n. 3 mrd. euroa jatkossa)**
 - merkittävät sisäiset siirrot valtionosuujärjestelmän sisällä vaikeita/mahdottomia
 - kaupunkipolitiikka voi olla valtionosuuspolitiikkaa rajoitetusti
 - muut instrumentit (mm. MAL ja investointien yhteisrahoitus) keskeisiä
- **Kuntatalous jakautuu kuntataloudeksi ja hyvinvointialueloudeksi**
 - julkisen talouden ohjausjärjestelmässä valtio koordinoi ja tarkastelee niitä yhtenä kokonaisuutena osana julkisen talouden menokehyksiä
 - hyvinvointialueiden valtionrahoituksen riittävyys ja tarvetekijöiden osuvuus tärkeää myös kaupungeille (rahoitusvajetta ei voi paikata omilla verotuloilla)
 - vaarana kuntapalveluiden rahoituksen jättäminen kuntien verotulojen varaan ?
 - intressien ristiriidat moniulotteisia: valtio-kunnat, valtio-hyvinvointialueet, hyvinvointialueet-kunnat, hyvinvointialue-hyvinvointialue

Taloudelliset muutokset (4)

- **Kaupunkien sote ja pela -toimitilojen kohtalo**
 - ennen tehtävien siirtymistä
 - tehtävien siirtymisen jälkeen siirtymäkaudella (1 + 3) v.
 - siirtymäkauden jälkeen (yhtiöittämisvelvollisuus)
- **Kuka investoi sote- ja pela -toimitiloihin jatkossa ?**
 - hyvinvointialueet (oikeudelliset ja taloudelliset reunaehdot erittäin tiukat)
 - kunnat (kuntien yhtiöt)
 - yksityiset kiinteistösijoittajat

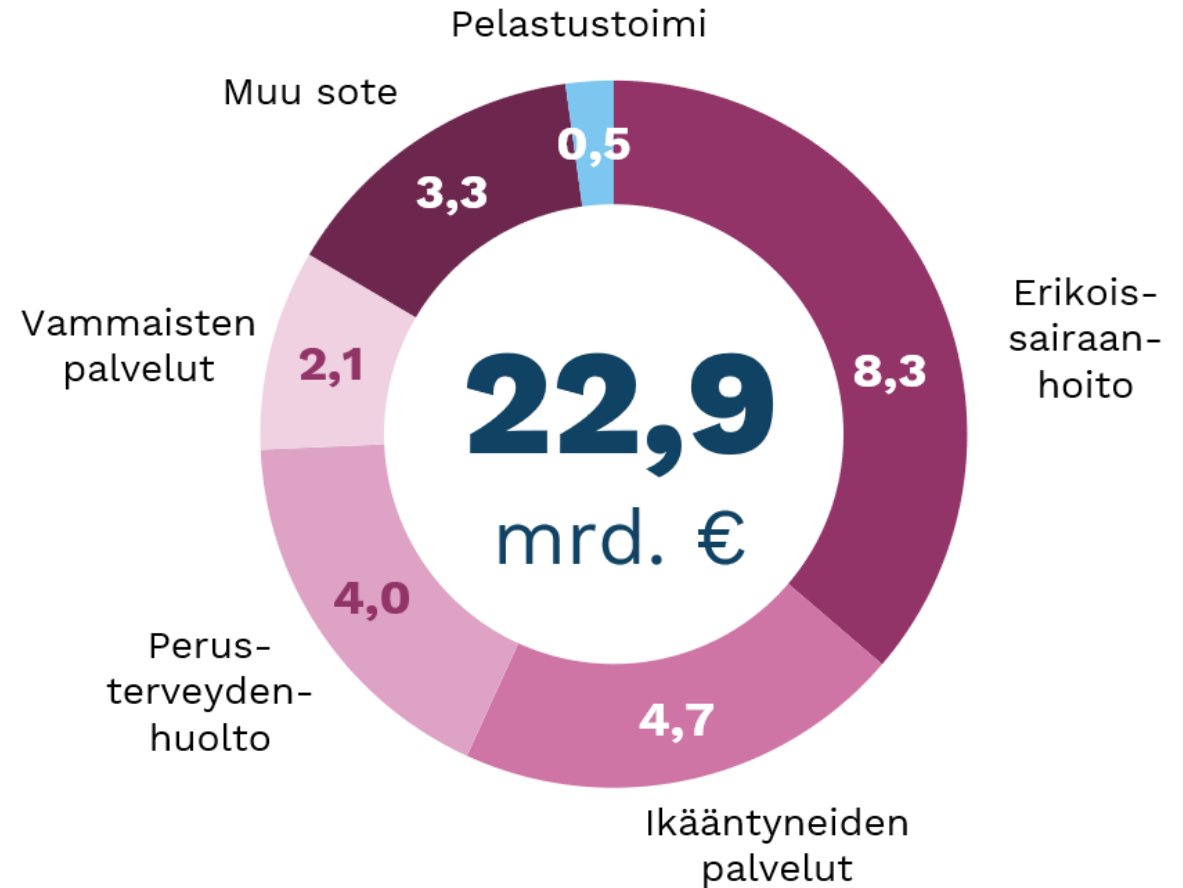
Perustettaville hyvinvointialueille siirtyvä Sote ja pelastustoimi on 23 miljardin euron kokonaisuus

Hyvinvointialueille siirtyy soten ja pelastustoimen menoja kunnista ja kuntayhtymistä yhteensä **22,9 mrd. euroa** vuoden 2019 tasolla (**bruttomenot**).

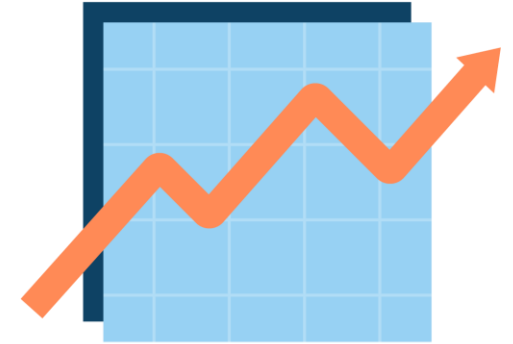
- Käyttötuotoilla eli maksu-, myynti- ja muilla tuloilla tästä rahoitettiin **3,2 mrd. euroa**.

- Loppuosan ts. **nettomenot 19,7 mrd. euroa** kunnat rahoittivat verorahoituksella eli veroilla ja valtionosuuksilla.

Tämän verran rahoitusta siirretään kunnista valtiolle alueiden rahoitusta varten.

Kuntien tulojen siirto valtiolle hyvinvointialueiden rahoitusta varten

	6/2020	10/2020	5/2021
	mrd. €	mrd. €	
Siirtyvät kustannukset	19,1	19,9	20,63
Leikattava yhteisövero	-0,56	-0,57	-0,69
Leikattava valtionosuus	-6,4	-6,5	-7,19
Kunnallisverosta leikattavaksi jäävä osuus (mrd. euroa)	-12,1	-12,8	-12,77
→ mikä johtaa kunnallisveron leikkaukseen ko. %-yksiköllä	12,63 %-yks	13,26 %-yks	12,39 %-yks

HUOM!

Kunnallisverosta leikattava prosenttiosuus on laskennan **lopputulos** – ei laskentaa ohjaava suure!

Prosentti siis muuttuu

kustannusten, valtionosuuksien ja yhteisöveron

Omaisuusjärjestelyt

Sairaanhoitopiirit, erityishuoltopiirit

Varat ja velat sekä sitoumukset siirtyvät

- **Ei korvausta**
- Ky-osuudet kirjataan kunnassa peruspääomaa vastaan
- Ky:n alijäämät katettava ennen siirtoa, ylijäämät voidaan palauttaa jäsenkunnille

Kunnat ja muut kuntayhtymät

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen:

- **irtain omaisuus (ei osakkeet),**
- **sopimukset ja**
- **lomapalkkavelka siirtyvät**
- sellaisen **osake-yhtiön osakkeet**, jotka kunta omistaa sote-palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten kuitenkin siirtyvät*
- kunnan lakisääteiseen työterveyshuoltoon liittyvä omaisuus ei siirry
- **Ei korvausta**
 - Irtain omaisuus ja lomapalkkavelka kirjataan peruspääomaa vastaan
 - Oikeus kompensatioon lakennallisen veronkorotustarpeen (0,5 prosenttiyksikköä peruste)
- **Toimitilat vuokrataan 3 + 1 vuodeksi**

**HYVINVOINTI
ALUE
1.1.2023**